

HALMOS ÁBEL

A feltámadás evangéliuma

„Jézus Krisztus keresztfádra borulunk,
feltámadásod nagy csodáját hirdetjük, Urunk.”
(Taizéi ének)

Az Evangélium üzenete

1961-ben született Balatonfűzfőn. Bencés szerzetes. Legutóbbi írását 2003. 5. számunkban közzöltük.

„Testvérek, figyelmetekbe ajánlom az *evangéliumot!*” (1Kor 15,1) — ezzel a felkiáltással kezdi Szent Pál a feltámadásról szóló tanúságtételét. Nekünk az ‘evangélium’ szó hallatán elsőként Jézus tanítása, a hegyi beszéd, a gyógyítások és csodák történetei jutnak eszünkbe. Ehhez kapcsolódnak a keresztény értékek, az egyház erkölcsi és szociális tanítása. Bár az egyház megnyilatkozásait gyakran bírálják, mégis úgy tűnik, mintha a ma embere számára a kereszténység etikai dimenziója volna leginkább „fogyasztható”. Hogyan éljek, milyen értékekhez igazodjam, miként formálódjak erkölcsi lényvé? Mi módon teremthetek önmagamban testi-lelki-szellemi harmóniát, s kerülhetek kapcsolatba belső világgal, igazi énemmel?

Az örömhír azonban elsődlegesen nem erről szól. „*Elsősorban azt hagytam rátok, amit magam is kaptam*” — olvassuk Pál apostol levelében —, „*Krisztus meghalt bűneinkért, amint az Írás is mondja. Eltemették és harmadnapra föltámadt. Ez is az Írás szerint. Megjelent Péternek, aztán a tizenkettőnek. Majd egyszerre több mint ötszáz testvérnek (...) Mindnyájuk után, mint idétlennek, nekem is megjelent*” (1Kor 15,3–8). Mai ismereteink szerint ez a legrégebbi hagyomány, amely hitet tesz Krisztus halála és föltámadása mellett; egyben a legősibb meghatározás arról, hogy nekünk keresztényeknek mit jelent a jóhír, mire tesszük föl az életüket.

Bűnbocsánat és feltámadás

Pál minden emberi értelmet fölülmúló szavai két olyan misztériumot emelnek ki, amelyek befogadása és megosztása egyaránt nehéznek látszik. Az egyik a *bűnbocsánat*, a másik a *föltámadás*. Korunkban a lelki betegségekben szenvedő emberek jelentős része neurotikus büntudattal küszködik. „A neurotikus ember büntudatérzése átláthatatlan, kízó szövevény. Az azonos forgatókönyvre írt kudarcok időrabló, értelmetlen ismétlődése állandó büntudatérzést tart fenn, ami csökkenti az önbizalmat és meghasonlottsághoz vezet.”¹ Sok magát egészségesnek tartó ember is

¹Tomcsányi Teodóra: *Bűn, büntudat, pszichonanalízis*. In: *Tanulmányok a vallás és lélektan határterületéről*. Budapest, 2003, 124.

úgy érzi, a bűnbánat nem emeli, hanem leépíti a személyiségét. Nemcsak az kelt bennük zavart, hogy kérdésesnek látják, vajon elbizonytalanodó értékrendű világunkban milyen normákhoz igazodjanak, hanem a normaszegés nyomán tapasztalható furcsa találkozás is a szorongással és a szégyennel. Minél többet foglalkozik valaki „bűnével”, annál inkább nő benne a frusztráció. A belső nyomástól szabadulni vágyó ember pedig a legegyszerűbb megoldásnak a büntudat kiiktatását látja. Persze a bűn szőnyeg alá söprése még nem ment meg a neurózistól. Az elfojtott büntudat bekerül a tudattalanba, s ott rejtett erőként működik tovább.

Antoine Vergote *Valláslélektan* című művében arról beszél, hogy a bűn három lélektani és vallási síkon tapasztalható meg. Először a *tabu megsértéseként* jelentkezik. A tabu az életértékek fenyegetettségének szimbóluma; a vérhez, a halálhoz, a nemiséghez és az élethez kötődik. „A szent összekapcsolódhat a tabuval. Ezáltal az eredetileg lelki jellegű tabu egyszersmind vallásos értékre is szert tesz. Ez egyben lélektanilag meg is magyarázza, hogy a megterhelő (...) bűnlehetőség miért esik ekkora súllyal latba aránylag kicsi szexuális botlások esetében is.”² Másodszor a bűn — Vergote szerint — *szociológiai* jellegű: a nárcisztikus megbántódás kialakulásában játszik fontos szerepet. „Az az ember, akit valamiféle igazságtalanság ért, megalázottnak, értéktelennek és a társadalomból kizárva érzik magukat. Hibáit olyan ideálképhez méri, amit (...) a társadalom elvárásaira adott válaszként alakított ki magában.”³ Büntudata van, ha mások nem értékelik, vagy elmarasztalják valamiért. E két síkon a bűn vallásos tartalma csekély. „A bűn csak akkor válik tudatos, *vallási értelemben vett bűnné*, ha az egyén cselekedetét Istennel szemben elkövetett személyes jogtalanságnak ismeri el.(...) Csak az Atya képes a gonoszt, a maga tulajdonképpen valóságában leleplezni: mint az ember és Isten közötti eredeti szerződés megszegését.”⁴

A bűnnel kapcsolatos zavar tehát sokszor abból származik, hogy nem világos előttünk, bűneink milyen kapcsolatban vannak Istennel. A testével küszködő kamasz nagy bűnösnek tekinti magát. Érzik, hogy ösztöneinek kielégítése „tabut” sért, de nem világos előtte, hogy bűne miatt és milyen mértékben utasítja el a Teremtő ingyenes szeretetét. Ha pedig e kettő: a *bűn, mint elutasítás* és az *Atya szeretete* között nincs reláció, akkor valódi bűnbánatra, megtérésre sincs lehetőség. Ez esetben a büntudattól terhelt személy jövője aggasztó: vagy belebonyolódik az ösztöneivel vívott, gyakorta megbetegítő és főképp végeláthatatlan harcba, vagy túllépve a „tabun”, szexuális magatartásának nem tulajdonít többé vallási jelentőséget (például a házasság nélkül együtt élő keresztény fiatalok).

A nárcisztikus megbántódásban szerepet játszó büntudatot még nehezebb kapcsolatba hozni Istennel. A modern ember naponta éli át, hogy főnökei, családja és a körülötte élők többet

²Antoine Vergote:

Valláslélektan.

Budapest, 2001, 159.

³Uo.

⁴Uo.

várnak tőle. A külső elvárások egy idő után a felettes én előírásává lesznek. Az önérzetében sérült ember ideáljaitól elmaradva értéktelennek érzi magát; olyannak, aki elveszítette mások szeretetét. E szociológiai büntapasztalat nyomán ördögi kör alakul ki, amelyben értékességét mindig újabb teljesítménnyel kell igazolnia. Az Atya ingyenes szeretete elérhetetlen egy ilyen lélek számára, mert az a megingathatatlan meggyőződés vezérli, hogy csak az ideálnak való megfelelés esetén lesz szerethető. A bűnhöz kapcsolódó ellentmondásos viszony megakadályozza, hogy befogadjuk az örömhír első mondatát: *Krisztus meghalt bűneinkért*. Ha a bűn nem létezik, vagy önerőből próbáljuk legyőzni azt, akkor Krisztus halála fölöslegesnek és értelmetlennek bizonyul. Az Atyával szembeni engedetlenség, a tőle távol tartó bűn fölismerése nélkül nem vezet út az Evangéliumhoz.

Harmadnapra föltámadott. A hitvallás e másik kulcsmondata szinte minden korban a kételkedés és a tagadás falába ütközött. Pál már Korintusban és Athénban is tapasztalta az elutasítást. „Erről még máskor is meghallgatunk téged” (ApCsel 17,32) — mondták gúnyos mosollyal hallgatói az Areopágoszon. Ma talán még nehezebb átadni a feltámadásról szóló evangéliumot. Természettudományos világképünk szerint a halál irreverzibilis fiziológiai és lelki folyamat. A sejtjeire, atomjaira széteső, feloszló emberi test nem áll össze többé evilági testté, az agyhoz kötődő tudat nyomtalanul szertefoszlik. A halálból visszatérni az életbe nyilvánvaló képtelenség az értelem számára. Ugyanakkor a feltámadás — ha van ilyen — olyan történés, amelyben semmilyen cselekvő részünk nem lehet. Bár első helyen vagyunk érintettek benne, semmit nem tehetünk érte: sem megakadályozni, sem megvalósítani nem tudjuk, legfeljebb ‘elszenvedhetjük’ azt. Az autonómiájára büszke ember hogy is tehetné föl ilyen tőle független ígéretre életét? Ma elfogadhatóbbnak látszik olyan tanításokat követni, amelyek szerint az üdvösség elérése rajtunk áll. A tudat átalakítása és kitágítása, az egyre mélyülő önismeret és önmagunk megvalósítása reális célnak látszik. Az elmélyülésre fogékony ember szívesen tekint úgy magára, mint a tenger hullámára, amely a halál pillanatában az Univerzum teljességébe tér vissza. Ez esetben nem lehet szó feltámadásról, legfeljebb a „lélek” ismétlődő reinkarnációjáról, melynek végpontján nem a személyes Istennel való találkozás, hanem a személytelen lét óceánjában való elmerülés vár.

A feltámadásba vetett hit a legtöbb kereszténynek is nehézséget okoz. A mai kereszténység túlnyomórészt horizontális síkon mozog; az örök élet vágya csak ritkán, a spirituális irodalomban és a liturgiában jelenik meg. Talán segítene, ha keresnénk azokat a tapasztalatokat, amelyekben ott rejtőzik a feltámadás utáni vágyakozás. A halálban mindentől megfosztatunk: anyagi javainktól, fizikai és szellemi produktumainktól, még felhalmozott tudásunktól és a kultúránktól is. Egyetlen „dolgot” viszünk ma-

gunkkal — azt a szeretetet, ami földi életünkben megélve mara-
dandónak bizonyult (Jelenits István). A boldogság nem más, mint
a személyek közötti szeretet beteljesülése. Ha fölismerjük és meg-
engedjük csillapíthatatlan vágyunkat a szeretet után és elfogadjuk
szegénységünket — azt a realitást, hogy a boldogságot elérni kép-
telenek vagyunk —, akkor már a feltámadás utáni vágy kiált föl
lelkünkéből. Mert a feltámadás ígérete nem más, mint a személyes
szeretetvágy és a szeretet képességének beteljesülésére tett ígéret.
Az a Személy ugyanis, aki meghalt értünk, aki a halál túlsó olda-
lán vár ránk, a harmadnapon Feltámadott: maga a Szeretet.

Egy Evangéliumra nyitó tapasztalat

Az Evangélium befogadása kegyelmi történet. Lukács evangelista
a csodálatos halfogásról szóló elbeszélésben (Lk 5,4–11) erről a ta-
pasztalatról beszél. A történet Simonnak adott felszólítással kez-
dődik: „Evezz a mélyre és vessétek ki a hálót!” Jézus parancsa egy
sikertelen éjszakai halászat után hangzik el. Simonnak csalódott-
ság van a szívében, az értéktelenség és a hiábavalóság érzése tölti
el őt. A kudarcra ítélt ember gyötrő gondolatai dúlnak lelkében:
‘egész éjjel hiába fáradoztam, semmi eredménye. Miféle halász va-
gyok, ha semmit se fogtam? Mit adok enni a családomnak, hogy
fogunk megélni? Mit gondol majd rólunk az a nagy számú nép,
amely idesereglett, hogy Jézust hallgassa? Ki vesz tőlünk ezután
halat?’ A frusztráció a nárcisztikus sérelem miatti büntudattal tár-
sul. Simon válasza jelzi, meg van győződve arról, hogy Jézus pa-
rancsa értelmetlen. Ha éjjel, amikor a halak járnak, nem fogtak
semmit, akkor hiábavaló nappal újra kivetni a hálót. Ám ezen a
ponton az engedelmisség legyőzi a józan ész: „A Te szavadra ki-
vetem a hálót” (Lk 5,6). Az Evangélium befogadásának, a megté-
rés aktusának ez a megelőző engedelmisség a kapuja. Simon még
nem tapasztalta a csodát, még nem jutott el igazi hitre és bűnbá-
natra, de már megérintette őt Jézus. Van egy „Te”, akiről még Si-
mon sem tudja miért, de fontos a számára. Jézusból sugárzik vala-
mi, ami a jövő ismeretlen ígéretét hordja. Minden hívás mögött,
amely megérinti a szívünket, ott rejtőzik körvonalak nélkül, homá-
lyosan ez a „Te”. Esetleg még nem tudjuk, ki az, nem látjuk az ar-
cát, nem tudunk vele szót váltani, de valamivel nyugtalanná tesz
bennünket. A hit csírái végül is kegyelemből születnek. Nem tud-
juk megindokolni, de elindulunk, mint Simon a hálóval, mert
vonz a ködbe-homályba vesző „Te” hívása.

A csodálatos halfogás Simon életének megrendítő élménye, a
Szenttel való találkozás. A halász minden vágyakozását fölülmúl-
ja a váratlan, bőséges zsákmány. Partra vonva a hálókat, mégsem
a halakat kezdi számolni, hanem Jézus lába elé veti magát. „Menj
el tőlem, Uram, bűnös ember vagyok” (Lk 5,9). Ekkor ismeri fel Si-
mon Péter vallásos értelemben bűnösségét. Már nem a hiábavaló

halászat miatt, nem fogyatékoságai és gyengeségei miatt bánkódik, hanem amiatt, hogy eddig nem hitt Jézusban. A bűnbánat pillanata érkezik el, midőn Péter érzékeli, hogy bűnössége eltávolítja Jézustól. Ha Péter megtérésén keresztül sikerül megértenünk a bűn és bűnbánat lényegét, akkor saját bűnösségünk elfogadásához is közelebb kerülhetünk. A Föltámadottal való találkozás másként aligha lehetséges. Hiszen a Szent közelében mindnyájunk bűne felszínre kerül. Így történt Izajással, aki a Templomban „látta” az Urat, Saullal, aki a lóról lezuhanva vált Pál apostollá, és megannyi megtérő szenttel, akik előttünk jártak az úton.

Ez a bűntudat azonban már gyógyít, nem megbetegít. Nem egy ismétlődő, öngyötrő és magába záródó kör hajtómotorja, hanem a Szent előtti vallomás, önfeltárás. Jézus válasza — *„Ne félj! Ezentúl emberhalász leszel”* (Lk 5,11) — egyszerre oldozza föl és ajándékozza meg új élettel a tanítványt. A jézusi *„ne félj!”* a bűn neurózist keltő következményétől, a szorongástól szabadítja meg, az *emberhalász* hivatás pedig új életet nyit előtte. Eddig halakat fogott ki hálóval a tóból, hogy az emberi táplálkozás kedvéért megfossza őket az életadó víztől. Mostantól embereket fog kihúzni a *„halál tengeréből”,* hogy a valóságos és örök életre segítse őket.

A történet zárójelenete — *„mindenüket elhagyva nyomába szegődtek”* — világossá teszi, hogy Péternek és társainak e találkozás után régi életük felé nincs visszaút. Simon nem halászgazdának tér meg. Az újjászületés élményével nem megy haza, hogy jobb férj, családapa és halász legyen. *Mindenüket elhagyva* követék Őt. Nemcsak a csodálatos halfogás eredményét, hanem a bárkát, az otthont, a családot, azaz régi életük minden értékét maguk mögött hagyják, midőn elnyerik Jézust.

A feltámadás tanúi

A Korintusi levélben Pál apostol felsorakoztatja a Feltámadott megjelenéseinek tanúit. *„Megjelent Péternek, aztán a tizenkettőnek. Majd egyszerre több mint ötszáz testvérnek (...). Mindnyájuk után, mint idétleneknek, nekem is megjelent”* — zárja vallomását. Jézus tanítványai megbízható, de nem „objektív” tanúk. Nem Krisztus megjelenésének elfogulatlan, külső szemlélői, hanem olyan emberek, akiket a Föltámadottal való találkozás lelkük mélyéig megrendített, s akik ezután a róla való bizonyágtételnek szentelték életüket, gyakran a vértanúságig. Ahhoz, hogy hitelesen tudják hirdetni a Megfeszítettet, hogy képesek legyenek meghalni érte, bennük is történnie kellett valaminek. Jézus kiszabadította őket bűneik fogságából és a függönnyt szelíden széthúzva egy-egy pillanatra ‘engedte őket a mennybe látni’. Mária Magdolna, Péter és János apostol, az emmauszi tanítványok és a sor végén maga Pál a Húsvét utáni találkozásokban megtapasztaltak valamit abból, ami után mindnyájan vágyakozunk. Szívükkel érintették azt, aki értünk meghalt és föltámadt.